

Sokkoló, de nem letehetetlen

Czapáry Veronika
Megerszámolt babák
 Scolar Kiadó, 2013, 256 oldal, 2750 Ft

A huszonhárom fejezetre tagolt kötet alapvetően repetitív, néhány motívum variálására, ismétlésére épül a szerkezete. A szöveg nemcsak a motivikus ismétlődések és a viszonylag szűk regényvilág (kevés szereplő, behatárolt terek, néhány vonással felvázolt jellemek) miatt válik monotonná. A szerző által létrehozott elbeszélői nyelv is erre mutat: jellemzően többszörösen összetett mondatokkal, többszörös alárendeléssel dolgozik, és ez a rövid mellékmondatokat halmozó szövegforma tagadhatatlanul egységessé teszi a művet, az elbeszélő kislány nagymonológját erős nyelvi kötelékként tartja össze, de éppen az automatizmus hangsúlyossá tételével el is idegeníti az olvasót.

Az egyneműség érzetét erősíti, hogy a különböző szereplők szövege egyáltalán nem különül el az elbeszélőtől, akinek egyébként nem teljesen stabil a pozíciója, mert bár többnyire a gyermeki tudat határozza meg, többször megjelennek benne ehhez nem illeszkedő elemek is. A nyelv infantilis, bugyuta jellege néhol a gyermek számára nem adott nézőpont felbukkanásáról árulkodik, máshol a szóhasználat teszi kérdéssé, hogy a gyereket vagy a gyerekkorára visszaemlékező felnőttet halljuk.

Már néhány oldal után az az érzésünk támadhat, hogy kiismertük ezt a világot, rátaláltunk a ritmusra és a központi témára is (ami tehát a gyermek ördögien cinikus szexuális és lelki bántalmazása volna); ettől a ponttól kezdve pedig már az olvasó vérmérsékletére van bízva, hogy borzongva belefeledkezik-e az olvasás kétségkívül megrázó aktusába, vagy pedig idejekorán bevégzi a könyvet. Éppen ezért úgy érzem, hogy a *Megerszámolt babák* című könyv terjedelme szinte esetleges: lehetne jóval bővebb, de sokkal rövidebb is a korpusz, magából a szöveg belső működéséből nem következik egyik sem. Noha a címnek megfelelően az elbeszélő kislány majdnem kizárólagos menedékét nyújtó babák számbavétele, majd azok számolgotatása egyfajta keretként is funkcionál (a teljes

létszámtól haladunk elvesztésükig), az olykor szétágazó történetdarabok laza kapcsolata arra enged következtetni, hogy a „cselekménynek” nincs határozott iránya, ha pedig van, inkább – a prózanyelv sajátosságait is tükrözve – körkörös.

Az elbeszélő, Niki a leghatározottabban szemben áll az őt körülvevő világgal, saját szüleivel, családjával, testvéreivel, az iskolával, de még az őt ideiglenesen befogadó nagyszüleivel is. Az egyik következetesen végigvonuló műfogás a minden alapvető humanista értékrend szerint elfogadhatatlan beszédmód ad absurdum vitele a gyerekekkel szemben. A könyvben hemzsegnek az ilyen mondatok: „Az apám szerint [...] jobb lett volna, ha ki sem jövök az anyukám hasából, mert tönkreteszem a családi életüket.” (31.) És ez még a szelídebb szövegrészek egyike. Nikit minden oldalról gyűlölet veszi körül, a barátoktól pedig előbb-utóbb eltiltják. Apja folyamatosan molesztálja, amiről anyja tud, de a kislányt hibáztatva még jobban bünteti. Többször hangsúlyosan jelenik meg a nővér alakja, akit valószínűleg az apa őlt meg egy túl heves fenytetés során.

A szülők kegyetlen szadizmusa a kislány egyetlen menedékére, babáira is kiterjed: először eldugják, majd megcsonkítják őket, ezzel teljesen elszigetelve őt mindentől, végleg kiszolgáltatva annak a többször felbukkanó zuhanásélménynek, amely az öngyilkossággal függ össze: „Éjszaka úgy érzem, a sötétség betemet, és csak zuhanok lefelé, egyre jobban zuhanok lefelé, és fizikailag érzem, hogy semmi nem fog megtartani, ha a világűrben zuhanok az örökkévalóságig.” (80.)

Nehéz jó szívvel ajánlani ezt a könyvet, mert nem jó érzés olvasni. A szerző a témában rejlő ötleteket sem aknázza ki poétikailag olyan mélységben, mint amennyire elvárható lenne. Izgalmas kísérlet, félsiker. De nagyszerű alkalmat adhat arra, hogy felhívja a figyelmet a családon belüli erőszak problémájára, és ez nem csekélység.